

Cenazeyi defnederken yükümlü olduğumuz şeyler nelerdir?

İstanbul'dan okuyucumuz: “Cenazeyi defnederken yükümlü olduğumuz şeyler nelerdir?”

Ölen insanı, yeniden dirileceği güne kadar beklemek üzere, geldiği toprağa iade etmek farz-ı kifâyedir.

Kabri derin kazmak sünnettir. Mümkünse orta boylu bir kişinin boyu derinliğinde, mümkün değilse en az yarı boyu derinliğinde olması gerekir.

Zemin sert ise, kabrin kible tarafına cenazenin sığabileceği kadar ayrı bir odacık açmak, yani lahit yapmak sünnet-i seniyyedir. Zemin gevşek ve yumuşak ise, Şafîîler ve Malikîlere göre kabrin alt zeminine yarma açmak daha faziletlidir. Yarma (şak) şöyle açılır: Mezar ortalanır, alt zemin ortası cenazenin rahatça yerleşebileceği kadar nehir yatağı gibi ayrıca derinleştirilir, yatağın iki tarafı kerpiç, taş veya tuğla ile örülür.

Cenazeyi kabre sağ yanı üzerine ve kibleye dönük olarak koymak vaciptir. Kabre indirenler, “Bismillâhi ve alâ milleti Resûlillâhi” demelidir; bu müstehaptır. Kabir içinde ölünün baş ve ayaklarını, toprak ve taş gibi şeylere dayamak müstehaptır. Yer nemli ve yumuşak ise sanduka içinde konulabilir; aksi halde sanduka içinde koymak, beraberinde yastık ve örtü gibi şeyleri bulundurmamak mekruhtur.

Cenâze kabre konulduktan sonra orada hazır bulunanların her birisinin üçer def’a toprak atmaları; toprak atarken birinci atışta, “Minhâ halaknâküm” (Sizi topraktan yarattık); ikinci atışta, “Ve fihâ nu’îdüküm” (Ve sizi oraya iade edeceğiz); üçüncü atışta ise, “Ve minhâ nuhrîcüküm târaten uhrâ” (Ve sizi bir kez daha topraktan çıkaracağız¹) âyetini okumaları müstehaptır. Bu durumda üç atışta Tâ-hâ Sûresinin 55. Âyet-i kerîmesini okumuş olmaktadırlar. Bundan sonra, kabir tamamen kapatılıncaya kadar mümkün olan araç-gereçlerle toprak atılır. Bu esnada küreğin yerden alınması ve yere bırakılması ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır; bu olsa, olsa; zamanla, topraktan gelip toprağa döneceğimizin işareti olarak yerleşmiş ve örf haline gelmiş bir âdet olabilir. Cenazenin gündüz defnedilmesi müstehap; gece defnedilmesi caizdir. Kabrin üzerine toprak atılırken Kur’ân okumak, İmam-ı Şâfiî, İmam-ı Muhammed, Mâlikîlerden Kâdî İyâz, Karâfî gibi âlimlere göre

müstehtaptır. Fakat sevabı ölene bağışlanmak üzere hasbî olarak ve sırf Allah rızası için Kur'ân okunmalı, bu mümkün olmadığında para mukabilinde de okunmamalıdır.

Resûlullah Efendimiz (asm) definde sonra kabrin başında bir müddet durur; etrafında bulunanlara, “Kardeşiniz için Allah’tan mağfiret isteyin; sorguyu şaşırmadan cevaplandırmasını dileyin; o şu anda hesaba çekilmektedir”² buyururdu. Cenazeyi defnettikten sonra hemen oradan ayrılmayıp, bir müddet duâ ve istiğfar ile meşgul olmak Sünnet-i Seniyyedir. Telkin mes’elesine gelince; Resûlullah Efendimiz’in (asm); “Ölülerinize lâ ilâhe illallah telkin ediniz”³ hadîs-i şerîfi cumhûr ulemâ tarafından “ölmek üzere olanlar için telkin yapılacağı, yani yanında yumuşak ve tatlı bir sesle lâ ilâhe illallah söylenerek ona hatırlatılacağı” şeklinde yorumlanmış; bazı Hanefî ulemâsınca da defnedildikten sonra telkin vermenin yasaklanmadığı dikkate alınarak, telkin vermek caiz görülmüştür. Malikîlere göre ise, telkin ölüm döşeginde verilir; gömüldükten sonra telkin vermek mekruhtur.

Ölü sahipleri imkânları ölçüsünde, sevabını ölene bağışlamak üzere fakirlere sadaka verebilecekleri gibi, imkânları yoksa buna mecbur değildirler. Fakat sevabını bağışlamak üzere nafil namaz kılacakları gibi, ölü için duâ, tövbe ve istiğfar da edebilirler. Bunun için kırkını elli ikisini beklemeye lüzum yoktur. Ölü için her zaman duâ yapılmalı, duâdan unutulmamalıdır.

Cenâb-ı Hak, ölenlerimize rahmet nazarıyla muamele buyursun; âmin.

Dipnotlar:

1- Tâ-hâ Sûresi, 20/55.

2- Ebû Davud, C.3, s.209.

3- Müslim, Cenâiz, 1.